

Norberto Černiausko, Mariaus Ėmužio, Mindaugo Nefo ir Vytauto Volungevičiaus

11 kl. istorijos vadovėlio II d. recenzija

(Baltų lankų vadovėliai, 2023)

RECENZIJ A

2023 – 12 – 11

Parengtą istorijos vadovėlio II-ąją dalį sudaro keturi skyriai ir dvidešimt keturios temos. Kiekvienoje temoje yra aiškiai, mokiniams patrauklia forma ir iš esmės, trimis aspektais pristatomas *temos reikšmingumas*, teorinė temos įvadinė ir metodologinė dalys, kurių pagrindą sudaro užduotys su istorijos rašytiniais, vizualiniais šaltiniais, žemėlapiais. Kiekvieną temą reziumuoja pakankamai tikslingai sudarytas sąvokų žodynėlis.

Susipažinus su vadovėlio turiniu, matyti, kad temų pavadinimų formuluotės konkrečios, iš karto leidžiančios suprasti, ko bus mokomasi. Pirmąją temą – „*Antikos kultūra: palikimas ir reikšmė*“, rekomenduočiau papildyti Viduržemio jūros pakrančių kolonizacijos (VIII–V a. iki Kr.) žemėlapiu. Antrąją temą – „*Turtinga ikimoderniųjų laikų kultūra: formos ir lūžiai*“, siūlyčiau iliustruoti universitetinių studijų organizavimo (keturiuose fakultetuose) viduramžiais schema ir papildyti šaltiniu iš *vienuolio Alkuino, mokusio Karolio Didžiojo įkurtoje Akademijoje, vadovėlio „Kilmingiausiojo karališkojo jaunuolio Pipino pokalbis su mokytoju Albinu“*, apie bažnyčios požiūrį į to meto visuomenę.

Šeštosios temos – „*Kultūros paveldas ir jo apsauga*“ turinį vertėtų papildyti, ketvirtąją Lietuvos vertybe – *šiaudinių sodų tradicija*, naujai įtraukta į UNESCO reprezentatyvųjų žmonijos *nematerialaus kultūros paveldo* sąrašą. Devintoje temoje – „*XVI–XVIII a. Lietuvos europėjimas: mokslas ir architektūra*“, rekomenduotina įdėti žemėlapi su jėzuitų įkurtomis vidurinėmis mokyklomis (kolegijomis) ir su barokinių architektūros pastatų paplitimo tendencijomis ATR (LDK) miestuose. Parodant to meto kultūros veikėjų veiklos suaktyvėjimą, galėtų būti pateikta jų nuveiktų svarbiausių darbų lentelė.

Penkioliktoje temoje – „*Senajo pasaulio civilizacijos: tarp įtakos gamtai ir bandymų ją suvokti*“, siūlyčiau pateikti nedidelę iliustruotą schemą, kurioje vizualiai būtų galima parodyti, kiek žmonių besiverčiančių medžiokle, gyvulininkyste ir žemdirbyste, galėjo išmaitinti 1 km² žemės. Rekomenduočiau pateikti lentelę su svarbiausiais neolito, o taip pat Mesopotamijos laimėjimais.

Šešioliktoje temoje – „*Ikimodernieji laikai: skirtingų gamtinių ir biologinių pasaulių susidūrimai*“ esantį 3 pav. siūlyčiau keisti kitu žemėlapiu, kuriame atsiskleistų maro plitimas iš Azijos į Europą XIV a. (Europą iš Kinijos jis pasiekė per ~14 metų).

Septynioliktoje temoje – „*Technologija, žmogus ir gamta XIX a.-XX a. pr.*“ rekomenduočiau įdėti pramonės perversmo ir gyventojų skaičiaus Europoje kaitos žemėlapi su statistiniais duomenimis. Mokinių darbas su istorijos šaltiniais, jų analizavimas neturėtų būti suprantamas, kaip darbas tik su rašytiniais šaltiniais, bet dalis užduočių galėtų būti ir su ikonografija (žemėlapiu, statistiniais duomenimis).

Devynioliktoje temoje – „*Globali klimato kaita kaip XX–XXI a. sandūros pasaulinė politinė problema*“, šioje temoje galima būtų paminėti ir „agrarinės revoliucijos“ reikšmę. Dvidešimtoje temoje – „*Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kraštovaizdis ir gyventojai*“ rekomenduočiau 7 pav. *gatvinio kaimo schemą* pakeisti į esančią šioje nuorodoje <https://www.vle.lt/straipsnis/gatvinis-kaimas/#gallery1-2>, kad mokiniai matytų ne tik kaimo pagrindinę gatvę ir joje esančius gyvenamuosius namus, bet ir individualių sodybinių ūkių ribas bendrame kaimo plane.

Šioje dalyje kiekvieną temą lydi nuo trijų iki keturių/penkių istorijos šaltinių ištraukų, kurios glaudžiai koreliuoja su pristatoma tema. Tikslingai parinkti šaltiniai ir jų nagrinėjimui suformuluotų klausimų logiškumas, sudarys mokiniams galimybę savarankiškai ugdytis istorijos tyrinėtojo įgūdžius.

Vadovėlyje gausu ne tik pirminių ir antrinių istorijos šaltinių. Pirmųjų analizė mokiniams sudarys galimybę mokytis savarankiškai analizuoti istorijos šaltinius, nustatyti priežastis, apibendrinti ir parengti išvadas, atsakymą pagrįsti argumentais. Ne mažiau svarbu, kad istorijos vadovėlyje esami tiek rašytiniai, tiek vaizdiniai šaltiniai sudarys mokiniams galimybę savarankiškai palyginti, susieti, įvertinti skirtingus istorinius įvykius, procesus, asmenybes, jų reikšmę tolesnėje istorinėje laiko tėkmėje. Prie kai kurių temų galėtų būti bent po vieną vaizdinį šaltinį su diagrama, schema, statistinių duomenų suvestine/lentele.

Istorijos vadovėlis 11 klasei, jo II dalis, atitinka bendruosius ir specialiuosius reikalavimus vadovėliams, todėl gali būti spausdinamas.

Vyr. istorijos mokytojas dr. Martynas Maniušis

Vilniaus Žirmūnų gimnazija

